

Nr 195

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad densamma hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

(2:a avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 36 i vad den hänvisats till statsutskottet (avsnitt III, s. 15—19 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 6 mars 1970) föreslagit riksdagen att dels godkänna ett i statsrådsprotokollet angivet avtal mellan staten, Uppsala domkyrka och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala om restaurering av Uppsala domkyrka, dels till Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

I motionen II: 1259 av herr Lundberg m. fl. har hemställts att riksdagen beslutar att avslå godkännande av avtalet mellan staten och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala om restaurering av Uppsala domkyrka och att förslaget om den inre ombyggnaden eller restaureringen på 18,5 milj. kr. avslås.

I motionen II: 1262 av fröken Åsbrink m. fl. har hemställts att riksdagen dels beslutar att avslutande arbeten med fönstren i Skara domkyrka, kostnadsberäknade till totalt 350 000 kr., skall bestridas av statsmedel, dels till Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 570 000 kr., varav 70 000 kr. till Skara domkyrkas fönster.

Efter förslag av statsutskottet i dess memorial nr 138 har riksdagen beslutat dels att det i propositionen framlagda förslaget om anvisande av medel till restaurering av Uppsala domkyrka samt det i motionen II: 1262 framlagda förslaget om anvisande av medel till avslutande arbeten med fönstren i Skara domkyrka skall prövas inom ramen för en blivande tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1970/71, dels att till innevarande höstsession uppskjuta behandlingen av propositionen nr 36, avsnitt III, samt motionerna II: 1259 och II: 1262.

I propositionen redovisas att domkyrkoarkitekten Porne i september 1969 lagt fram ett reviderat förslag till inre restaurering av Uppsala domkyrka. I långa stycken följer detta förslag ett tidigare, i mars 1967 framlagt fullständigt

restaureringsförslag. Ändringar och begränsningar föreslås dock i flera avseenden. Liksom tidigare föreslås vissa grundförstärkningsarbeten, elektriska installationsarbeten och anordnande av nytt värmesystem. Vidare bibehålls förslaget att i tornen anordna personal- och förrådsrum, lokal för ungdomsverksamhet, museilokal m. m. Enligt båda förslagen skall målningarna i långhuset överkalkas, medan den kvalitativt bättre dekoren i koret bevaras. Det nya förslaget innebär dock, att även tvärskeppets figurmålningar kan bevaras. Förslaget att avlägsna de nuvarande läktarna i tvärskeppet upprepas. Däremot har tanken på en ny läktare för orgel och kör i norra korsarmen övergetts. Enligt det nya förslaget bör i stället en ny orgel placeras på golvet i norra tvärskeppet. Västläktaren skall enligt båda förslagen avkortas, så att sidoskeppen når fram till västfasaden.

De detaljer i det föregående förslaget som framkallade den starkaste kritiken har utgått eller fått en annan utformning. Något flyttbart altare förordas inte längre och inte heller någon flyttning av predikstolen. S:t Eriks skrin får en mindre dominerande plats än enligt det tidigare förslaget. Däremot återkommer tanken på ett korskrank omkring högkoret, dock med en annan utformning. Det skall utföras av smidesjärn och blir glesare än vad som tidigare avsågs. Planerna på att inreda ett antal sidokapell för olika gudstjänstämål har begränsats i viss mån. Lokaler för utställning av material om domkyrkans byggnadshistoria föreslås bli anordnade i domkyrkans fastighet Domkyrkoplan 5.

Porne har utarbetat förslaget i samarbete med representanter för riksantikvarieämbetet, domkapitlet i Uppsala och länsstyrelsen i Uppsala län samt domkyrkoförsamlingen. Denna samrådsgrupp, i vilken bl. a. riksantikvarien, ärkebiskopen och landshövdingen i Uppsala län har ingått, har enhälligt anslutit sig till förslaget.

I yttrande om fördelningen av kostnaderna för en restaurering uppskattar kammarkollegiet kostnaderna för sådana anordningar och arbeten, som är avsedda för församlingens gagn och bekvämlighet, till ca 5,2 milj. kr. Detta belopp, som innefattar andel i gemensamma kostnader, skall samfälligheten svara för ensam. Återstoden av kostnaderna, 13,3 milj. kr., anses vara att hänföra till domkyrkans monumentala delar. Kollegiet, som framhåller bl. a. att staten nästan helt har betalat skyddsarbetena på domkyrkan och att samfälligheten har ett starkt skatteunderlag, finner det skäligt, att samfälligheten bidrar med ca en femtedel av sistnämnda belopp. Av de totala kostnaderna skulle samfälligheten då svara för $(5,2 + 2,6 =)$ 7,8 milj. kr. och staten för 10,7 milj. kr. Kollegiet föreslår, att anslag av statsmedel anvisas med högst 10,7 milj. kr.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande har i februari 1970 träffats avtal mellan staten, domkyrkan och samfälligheten om inre restaurering av domkyrkan. Enligt avtalet skall domkyrkans inre restaureras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med det senaste förslaget. Vid restaureringens närmare utformning skall dock möjligheter till besparingar tillvaratas. Kostnaderna skall fördelas mellan staten och samfälligheten. Den senares andel skall utgöra en tredjedel av samtliga kostnader, dock högst 6,3 milj. kr. Samfällighetens bidrag skall utgå med

1 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1971/72—1975/76 och med återstoden under budgetåret 1976/77. Därvid förutsätts att restaureringen bedrivs så att den avslutas senast under sistnämnda budgetår. Vidare förutsätts att restaureringen skall ledas av en restaureringskommitté med representanter för bl. a. domkyrkan och samfälligheten.

Föredragande statsrådet har uttalat att det föreliggande förslaget enligt hennes mening bör läggas till grund för inre restaurering av domkyrkan men att det inte bör fastställas i vederbörlig ordning, förrän riksdagen fattat beslut om medel för ändamålet. Kostnadsberäkningen har inte föranlett någon erinran från hennes sida, men hon har framhållit att man måste räkna med en något längre restaureringstid än den som förutsätts och att detta kan leda till en mindre kostnadshöjning. Å andra sidan har hon betonat, att det ankommer på dem som skall leda arbetet att tillvarata alla möjligheter till besparingar vid restaureringens detaljutförande. Den i nyssnämnda avtal angivna fördelningen av kostnaderna mellan staten och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala bör enligt statsrådets mening ligga till grund för beräkningen av anslag på riksstaten.

Med anledning av ett under hand meddelat uppdrag har byggnadsstyrelsen gjort en undersökning i syfte att få belyst om möjlighet föreligger att dela upp istandsättningsåtgärderna i etapper. Undersökningen har visat att detta i stort sett inte är möjligt. Styrelsen har understrukit önskvärdheten av att alla åtgärder som ingår i istandsättningsåtgärderna kan överblickas och beslutas i ett sammanhang. Därför avråder styrelsen från en uppdelning i etapper. Byggnadsstyrelsens undersökning, som under hand överlämnats till utskottet, bifogas som bilaga 1.

I motionen II: 1259 framföres skarp kritik mot tanken att över huvud taget företa en restaurering av den art och omfattning som nu föreslagits. Motionärerna anser att det inte föreligger några tekniska eller funktionella skäl härför, möjligen med undantag beträffande värmesystemet, och uttalar att förslaget utsatts för en förintande kritik av allmänheten, sakkunniga och kyrkobesökarna.

I motionen II: 1262 erinras om att Skara domkyrka som ett led i en omfattande restaurering efter branden i början på 1940-talet erhållit vissa nya fönster med glasmålningar av konstnären Bo Beskow. Alltjämt återstår dock det stora östra korfönstret. Till detta har Beskow fullbordat skisser som tillvunnit sig stort intresse. Kostnaderna för ett fönster med glasmålningar efter dessa skisser beräknas till 350 000 kr., vilket belopp föreslås fördelat på fem budgetår. Hela denna kostnad bör enligt motionärerna stanna på statsverket.

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag i propositionen innebär att riksdagen skall dels godkänna det under förbehåll om godkännande från Kungl. Maj:ts sida träffade

avtalet om restaurering av Uppsala domkyrka, dels anvisa 1,5 milj. kr. som bidrag till bestridande av kostnaderna under innevarande budgetår av förberedande och påbörjande av restaureringsarbetet.

Vad först beträffar avtalet konstaterar utskottet att detta enligt referatet i propositionen innebär att domkyrkans inre skall restaureras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med det i propositionen angivna förslaget, att kostnaderna skall fördelas mellan staten och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala så att den sistnämnda svarar för en tredjedel av samtliga kostnader, dock högst 6,3 milj. kr., med viss angiven fördelning på olika budgetår, att de möjligheter till besparingar som kan uppkomma skall tillvaratas, att restaureringen skall avslutas under budgetåret 1976/77 samt att restaureringen skall ledas av en restaureringskommitté med representanter för bl. a. domkyrkan och samfälligheten. Utskottet förutsätter att det godkännande av avtalet som begärs i propositionen avser endast de nu redovisade avtalspunkterna.

Föredragande statsrådet har i propositionen förklarat sig vara medveten om att inget restaureringsförslag av större omfattning kan tillfredsställa alla smakriktningar. Hon har emellertid kommit till den uppfattningen att förslaget bygger på omsorgsfulla studier av domkyrkans historia och nuvarande tillstånd och att det har stora förtjänster från såväl antikvariska som kyrkliga synpunkter. Även utskottet finner att förslaget, om det bedömes med utgångspunkt i de förutsättningar som gällt för arkitektens arbete, har stora förtjänster. Därmed är dock inte sagt att denna värdesättning av förslaget som sådant innebär att det enligt utskottets mening bör genomföras utan ändringar och begränsningar. Något sådant har f. ö. inte heller avsetts i avtalet i vilket ju förutsättes att restaureringen skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget och ledas av en restaureringskommitté som får förutsättas bli tillerkänd beslutanderätt inom vissa gränser.

Utskottet konstaterar att olika skäl anförts mot att den föreslagna restaureringen genomföres. Av den promemoria från byggnadsstyrelsen, som utbildningsdepartementet överlämnat till utskottet, framgår att byggnadsstyrelsen avråder från att de inre istandsättningsåtgärderna genomföres i etapper och att styrelsen bl. a. på grund av nya rön beträffande uppvärmning inte kan tillstyrka att det föreliggande förslaget genomföres.

Allvarliga invändningar mot restaureringsförslagets genomförande har också rests i motionen II: 1259. Motionärerna yrkar avslag på propositionens förslag om godkännande av restaureringsavtalet och anvisande av medel. Motionärerna anser att den inre och en därefter automatiskt följande yttre restaurering kommer att medföra helt orimliga kostnader. Motionen får därjämte ses som uttryck för en från förslaget avvikande uppfattning om vilka principer som bör ligga till grund för beslut om istandsättning av en monumentalbyggnad av Uppsala domkyrkas karaktär. Enligt denna uppfattning bör inget annat än en konservering, en försiktig istandsättning ifrågakomma.

Utskottet vill inte göra något försök att definiera olika istandsättningsprinciper, att precisera vilken av olika principer som varit vägledande vid utarbetandet av

det föreliggande förslaget eller att ange en klar och lätt tillämpbar princip för de förestående arbetena med Uppsala domkyrkas inre. Utskottet har emellertid konstaterat dels att det i propositionen talas om svårigheten att tillfredsställa olika smakriktningar, dels att i det föreliggande förslaget ingår åtgärder som synes vara i varje fall huvudsakligen estetiskt motiverade, t. ex. överkalkningen av målningar i långhusets tak, eller motiverade av sådana hänsyn till kyrkorummets funktion, varom skiftande meningar kan råda, t. ex. ändringarna beträffande altaret samt tillkomsten av ett korskrank och en ny orgel i norra tvärskeppet. Utskottet känner den största tveksamhet inför åtgärder av detta slag, både med hänsyn till motiveringen för dem och till att de innebär betydande ingrepp i domkyrkan. Estetiska värderingar ändras allteftersom åren går och detsamma gäller meningarna om vilka funktionella krav som bör vara tillgodosedda i ett kyrkorum. Utskottet har inte haft möjlighet att gå in på en detaljprövning av förslaget — och inte heller ansett sig böra göra detta — men vill kraftigt understryka att man enligt utskottets mening bör gå fram med största varsamhet i synnerhet när det är fråga om en byggnad av Uppsala domkyrkas karaktär. I tveksamma fall bör man avstå från ingrepp.

Utskottet anser att Uppsala domkyrkas inre är i trängande behov av iståndsättning och har inget emot att statsbidrag utgår till ändamålet. Den tekniska granskning byggnadsstyrelsen gjort visar att ytterligare tekniska överväganden behövs och att man måste eftersträva en totalbedömning av de kommande arbetenas art och omfattning.

De principiella synpunkter som utskottet anfört i anslutning till motionen II: 1259 bör föranleda ingående överväganden. Utskottet, som vill understryka vikten av att den inre iståndsättningen inte försenas längre än som är absolut ofrånkomligt med hänsyn till de ytterligare överväganden som är behövliga, anser att arbetet bör bedrivas inom ramen för det villkorligt träffade avtalet med den modifiering i detta som de av utskottet anförda synpunkterna föranleder. Utskottet vill tillägga att utskottet under hand inhämtat att de avtalande parterna varit eniga om att avtalet förutsätter fortsatta överväganden och inte utesluter även ganska omfattande ändringar i form av beskärningar av förslaget.

Sammanfattningsvis anser utskottet i den aktuella frågan om Uppsala domkyrka att riksdagen bör dels som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört med anledning av motionen II: 1259, dels godkänna avtalet med det förbehållet att de av utskottet anförda synpunkterna skall beaktas, dels anvisa det i propositionen föreslagna anslaget.

Utskottet vill slutligen framhålla önskvärldheten av att åtgärder vidtages så att de provisoriska skyddsåtgärderna vid domkyrkans huvudingång kan slopas.

Vad angår motionen II: 1262 anser utskottet det i och för sig önskvärt att arbetet med korfönstren i Skara domkyrka kan fullföljas. Det framgår emellertid av propositionen, att det vid den tidpunkt då denna avlämnades inte hos Kungl. Maj:t förelåg någon framställning om anslag för ändamålet. Utan att frågan aktualiserats och beretts i vanlig ordning av berörda instanser anser utskottet inte att erforders

ligt underlag föreligger för en bedömning av frågan om statsbidrag för ändamålet. Utskottet avstyrker därför motionen II: 1262.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. i anledning av motionen II: 1259, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i fråga om inre iståndsättning av Uppsala domkyrka,

2. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1259, såvitt nu är i fråga, godkänner det i statsrådsprotokollet angivna avtalet mellan staten, domkyrkan och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala om restaurering av Uppsala domkyrka, dock med det förbehållet att de av utskottet anförda synpunkterna skall beaktas,

3. avslår motionen II: 1262 i vad den avser att vissa kostnader beträffande Skara domkyrka skall bestridas av statsmedel,

4. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna II: 1259 och II: 1262, nämnda motioner i vad de avser medelsanvisningen, till *Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor* på tilläggsstat I till riksstaten, för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

Stockholm den 17 november 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), Rönnberg (s), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Thorsten Larsson (cp) och Wallmark (m) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Alemyr (s), Nilsson i Tvärålund (cp), Gustafsson i Uddevalla (s), Källstad (fp), Tobé (fp), Jönsson i Arlöv (s), fru Sundberg (m), fru Ludvigsson (s) och fru Gradin (s).

Bilaga 1.

Byggnadsstyrelsens PM den 15 oktober 1970 angående Uppsala domkyrka

Byggnadsstyrelsen har under hand anmodats granska det restaureringsförslag som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 1970: 36 samt ge sina synpunkter på förslaget och en möjlig etappindelning av genomförandet av restaureringsarbetena. Det nu framlagda restaureringsförslaget är till skillnad från 1967 års förslag i huvudsak begränsat till byggnadens inre. Med hänsyn till den korta tid som stått till styrelsens förfogande har styrelsen dock funnit det nödvändigt att utgå från den granskning som gjordes av 1967 års förslag. Den principiella inställning som styrelsen då redovisade i sitt remissvar av den 30.6.1967 kvarstår också i allt väsentligt. Efter att ha diskuterat olika principiella vägar — återställande, nygestaltning eller konservering, konstaterade styrelsen då: »Av de tre principiella vägar som inledningsvis nämndes, synes i den nuvarande situationen konserveringens, den försiktiga iståndsättningens, i första hand böra följas». Den byggnadstekniska granskning som styrelsen gjorde 1967 gäller, då inga egentliga åtgärder vidtagits, i allt väsentligt även idag. Den sammanfattades då på följande sätt: »... inga av de tekniska faktorerna synes vara av sådan art att de nödvändiggör nämnvärda ändringar av kyrkobyggnadens form eller struktur».

För granskningen och etappindelningen har styrelsen sökt dela upp restaureringsfrågorna i två huvudgrupper:

*A. Kyrkan som arkitektoniskt monument**B. Kyrkan som arbetsplats och allmän byggnad*

Det är självfallet svårt att dra några klara och bestämda gränser vid en sådan gruppering. Det är inte heller nödvändigt. Grupperingen tjänar endast som underlag för en principiell behandling av de mest vitala frågeställningarna.

Till den första gruppen, *A-gruppen*, har förts enbart skydds- och underhållsåtgärder — reparation eller utbyte av nedslitna, skadade eller av andra skäl i teknisk mening ej fungerande byggnadsdelar och system. Enligt den uppfattning styrelsen redan tidigare redovisat bör i första hand en konservering, en försiktig iståndsättning eftersträvas. Målsättningen för underhåll av kyrkan som arkitektoniskt monument måste då vara att det sker med minsta möjliga ingrepp i och ändring av den befintliga byggnadskroppen.

A-gruppen kan underindelas enligt nedan.

- A 1 Grundförstärkning m. m.
- A 2 Isolering av valv. Ventilation av vindar
- A 3 Slutförande av förstärkningsarbeten (dragstag på vindar, förstärkning av valv)
- A 4 Brandsektioneringar
- A 5 Kontinuerliga yttre reparationer, tak och murar¹⁾
- A 6 Utbyte av värmesystem
- A 7 Reparation av fönster
- A 8 Tvättning och reparation av kyrkans interiör
- A 9 Reparation och komplettering av befintlig inredning

¹⁾ Ingår ej i inre iståndsättningsarbeten enligt föreliggande restaureringsförslag men ingår i nödvändiga underhållsarbeten.

De två senare åtgärderna samt ytterligare med kyrkans antikvariska innehåll sammanhängande frågor finner styrelsen falla helt inom riksantikvarieämbetets ansvarsområde och utanför byggnadsstyrelsens tekniska kompetens. Punkterna A 6 och A 7 är gränsfall. Fönstren är ur ren byggnadsteknisk synpunkt i stort behov av reparation. Hur denna reparation skall genomföras är dock direkt beroende av de antikvariska värderingar som också måste göras. Värmesystemet måste ersättas. Val av nytt system har stor betydelse för utformning och omfattning av övriga tekniska åtgärder i kyrkorummet. Dessa åtgärder bör, med undantag av A 1 där viss osäkerhet råder, under alla förhållanden genomföras av tekniska skäl.

Till den andra gruppen, *B-gruppen*, har förts alla övriga åtgärder. I dessa innefattas således alla ingrepp som medför förändringar av rummens utformning och funktion. Gruppen kan underindelas efter de funktionskrav som betingar åtgärderna enligt följande:

- B 1 allmänna arbetsplatskrav på hygien, säkerhet etc.
- B 2 liturgiska krav
- B 3 andra krav sammanhängande med vidgade användningsområden för kyrkans lokaler

Krav enligt B 1 kan sannolikt, bortsett från en successiv standardökning, antas vara tämligen konstanta och oberoende av begränsade variationer i kyrkans användning. De åtgärder som svarar mot dessa krav får också ses som obligatoriska. De två senare grupperna är däremot bundna till speciella situationer. Verksamheter, särskilt de som tillhör grupp B 3, kan med tiden och yttre omständigheter förändras både till inriktning, metoder och innehåll.

Det förefaller mot en sådan bakgrund vanskligt att låta åtgärder hänförliga till dessa grupper i någon högre grad påverka byggnaden som sådan. Den befintliga byggnadskroppen med sina fasta element bör i stället betraktas som en ram inom vilken man »inreder» för att möta för tiden specifika krav — man arbetar snarare efter en additionsprincip än efter en integreringsprincip. Kyrkan som arkitektoniskt monument kan då också i största möjliga grad bibehållas i ett iståndsatt men i övrigt oförändrat skick.

I det nu aktuella restaureringsförslaget har delar av B-gruppens krav tillfredsställts genom anordnande av lokaler i de två tornen.

B 1-gruppen, d. v. s. personallokaler, förråd, toaletter m. m., är således förlagda till Södra tornet. Lokaler för dessa ändamål finns f. n. inte eller är i de fall de finns helt otidsenliga. Till Norra tornet har allmänheten redan nu tillträde. Förslagen utformning inom tornet innebär en bättre tillgänglighet för allmänheten, bättre möjligheter att driva verksamheten och bättre arbetsförhållanden för personalen. Med hänvisning till vad ovan sagts om tillämpning av additionsprincip som innebär att tekniska lösningar mera har karaktären av möblering—inredning—montage än inbyggda, med svårighet föränderbara, skraddarsydda lösningar finner styrelsen intet att erinra mot föreslagen förläggning av lokalerna till tornen.

Norra tornets ombyggnad är baserad på programkrav. När det gäller dessa åtgärder liksom övriga som tillhör B-gruppen måste en bedömning ske mot bakgrund av helt klarlagda programkrav. Debatten kring restaureringsförslaget antyder att ytterligare programutredningar erfordras. Frågor av denna art faller också helt utanför byggnadsstyrelsens normala kompetensområde. Styrelsen har därför avstått från en granskning av restaureringsförslaget i dessa avseenden.

Det är självfallet starkt önskvärt i en byggnadsfråga av denna betydelse att alla åtgärder som ingår i iståndsättningsarbetena kan överblickas och beslutas i ett sammanhang. Såväl tekniskt som arkitektoniskt är problemet komplext och svår-

överskådligt. En gränsdragning mellan olika ingående åtgärder för att få en etappindelning blir vanskelig bl. a. med hänsyn till att arbeten i A-gruppen — »underhållsdelen» — kan ha planeringsmässiga kontaktytor mot andra åtgärder som p.g.a. programfrågor eller andra oklarheter måste hänföras till en senare etapp. De praktiska möjligheterna att tillämpa vad styrelsen kallat en additionsprincip har inte i detalj kunnat bedömas. Styrelsen vill därför avråda från en uppdelning av genomförandet av de inre iståndsättningsarbetena i etapper. Å andra sidan kan styrelsen inte bl. a. mot bakgrund av nya rön beträffande uppvärmning tillstyrka att nuvarande förslag genomföres. Om man av skäl utanför byggnadsstyrelsens bedömning ändå önskar fatta ett principbeslut om iståndsättningen och i samband därmed också beslut om vissa åtgärder för att kunna påbörja arbetena bör det senare kunna avse punkterna A 2—4 samt B 1. Punkterna A 1, A 6—9 samt de ev. förändringar som man vill få till stånd (B 2, B 3) får då beslutas i ett senare skede efter ytterligare utredning. I samband därmed kan också mera definitiva kostnadsuppgifter föreligga. En förutsättning är att detta beslut kan fattas så tidigt att en teknisk och arkitektonisk samordning av åtgärderna kan ske.

Kostnaderna för de angivna åtgärderna uppskattas med ledning av restaureringsförslagets beräkningar till:

A 2	250 000: —
A 3	40 000: —
A 4	<u>260 000: —</u>
A 2 t. o. m. A 4	550 000: —

B 1 i princip Södra tornet	<u>820 000: —</u>
-------------------------------	-------------------

A 2 t. o. m. A 4 inkl B 1	1 370 000: — ~ 1 500 000: —
------------------------------------	-----------------------------

A 5 avser yttre underhåll. Kostnaden uppskattas till ca 2 500 000. Åtgärder kan utföras oberoende av nuvarande restaureringsförslag.